

ANNIE LYONS

**POMMISUOJAN
LUKUPIIRI**

Suomentanut Anna-Mari Raaska

Aula & Co

Englanninkielinen alkuteos
The Air Raid Book Club

Copyright © Annie Lyons 2023

ISBN 978-952-364-322-2
© Kustannusosakeyhtiö Aula & Co, 2023

Kansi: Laura Noponen

Paino: Tallinna Raamatutrükikoda

Kustannusosakeyhtiö Aula & Co
Eerikinkatu 36 C, 00180 Helsinki
aulakustannus.fi

Omistettu ensiluokkaiselle ystävälleni Helenille,
jota kaipaankovasti. Loputtomasti kiitoksia ja rakkautta.

”Sanotaan, että kaikki kirjakauppiaat kärsivät sairaudesta,
josta kerran tartunnan saatuaan ei enää koskaan täysin toivu.”

THOMAS JOY: *The Truth About Bookselling*

”Lukeminen tuo luoksemme tuntemattomia ystäviä.”

HONORÉ DE BALZAC

Prologi

Lontoo, 1911

Gertie Bingham seisoi juuri Piddockin lihakaupan jonossa silmäilemässä tiskissä esillä olevia sisälmyksiä, kun hänen kehonsa lävisti kaipauksen sävähdys, joka oli hyvin samankaltainen kuin se, jonka ihminen kokee rakastuessaan. Gertie tunnisti sen välittömästi, sillä hän oli kokenut vastaavan kerran aiemminkin. Joidenkin mielestä rakastuminen vaatii aikaa, rakkaus keriytyy hitaasti auki kuin lankarulla, mutta Gertien kohdalla se oli välitöntä. Salamanisku sydämeen. Yllättävä. Nopea. Ikuinen.

Hänen katseensa vaelsi viininpunaisista lampaansydämistä ja luumunvärisistä sianmaksoista liikkeeseen tien toisella puolella, tarkemmin sanottuna ”Vuokrattavana”-kylttiin sen ikkunassa. Gertieltä pääsi kiihtynyt parahdus. Hänen edessään jonottava nainen, neiti Crow, jonka varista tarkoittava nimi sopi naisen helmisilmäiseen olemukseen, maiskautti kieltään paheksuvasti.

”Anteeksi”, Gertie huudahti, jätti paikkansa ja suuntasi ulko-ovelle. ”Mutta olen löytänyt sen. Olen löytänyt sen!”

”Se” oli hattukauppa. Tarkemmin sanottuna Buckinghamin Modistit, Elegantti Hattuliike Arvostelukykyisille Rouville. Elmwood High Street -kadulla ei ollut lihakaupan ja leipomom lisäksi ainoastaan yhtä, vaan jopa kaksi hattukauppaa, ja löytyipä sieltä kynttilävalimokin, sillä kyseinen liikehuoneisto kuului

suuren rautakaupan alaisuuteen. Gertie kaipasi epätoivoisesti kiinnostavampaa tarjontaa. Hän oli kasvanut Lontoon keskustassa ja koki nyt naimisissa ollessaan elämän pääkaupungin kaakkoisnurkassa melko yksitoikkoiseksi. Hän olisi kaivannut kulturellia vaihtelua teatterin, konserttialin tai – kaikkein mieluiten – kirja-kaupan muodossa. Ei alueen kaupoissa mitään vikaa ollut, mutta ne täyttivät vain käytännölliset tarpeet. Naapurustossa oli räättäli, apteekki ja rouva Perkinsin konditoria, joka valmisti – se Gertien oli pakko myöntää – parasta käsintehtyä toffeeta, mitä hän oli koskaan maistanut. Hän asioi myös mielellään Traversien vihaneskaupassa, jota pitivät Gerald ja tämän vaimo Beryl, ja olihan herra Piddock erinomainen lihakauppias, mutta Gertie kaipasi jotain enemmän, ja juuri tänä kirkkaana kesäkuun aamuna hänestä tuntui kuin jotain sellaista saattaisi olla näkyvissä.

Gertie kapusi mäkeä ylös kirjastoon, jossa hänen miehensä Harry työskenteli, kertomaan tälle hyvät uutisensa. Hän ryntäsi sisään painavista mahonkiovista ja sai osakseen kipakat moitteet vanhemmalta kirjastonhoitajalta neiti Snippiltä, joka mulkaisi tunkeilijaa nenälasiensa yli.

”Saanen muistuttaa, rouva Bingham, että tämä on kirjasto”, neiti Snipp sihahti. ”Eikä yksi niistä teidän remuisista suffragettikokouksistanne.”

”Anteeksi”, Gertie kuiskasi. ”Haluaisin puhua Harryn kanssa, jos hän ei ole juuri varattu.”

Neiti Snipp ennätti hädin tuskin avata suunsa toruakseen moista julkeutta, kun kirjastonjohtajan työhuoneen ovi lennähti auki ja Harry asteli esiin kantaen teekuppia, lautasta ja P. G. Wodehousen romaania. Hän ei heti huomannut vaimoaan, ja Gertie muisti sen pökerryttävän tunteen, jonka oli kokenut heidän ensi tapaamisellaan. Kuka tahansa muu olisi kuvaillut Harry Binghamin olemusta parhaimmillaankin kömpelöksi. Miehen raajat olivat kasvaneet liian pitkiksi muuhun kehoon nähden, ja se sai hänet näyttämään

horjuvalta, kävelemään opettelevalta varsalta. Hänen solmionsa oli aina vinossa ja kädet mustetahrojen peitossa, mutta tämä kaikki sai Gertien rakastamaan miestänsä entistä enemmän. Itse asiassa juuri nuo seikat olivat vetäneet häntä huithapelimaisen, hurmaavan miehen puoleen, kun tämä oli vuosia sitten astunut Gertien isän kirjakauppaan.

Gertie Binghamillä oli ollut onni syntyä edistysmieliseen perheeseen. Hänen isänsä, Arthur Arnold, oli perustanut Arnoldin kirjakaupan Lontoon Cecil Courtiin yhdessä veljensä Thomasin kanssa ennen vuosituhannen vaihdetta. Arthur ja hänen vaimonsa Lilian eivät olleet koskaan ajatelleet, että Gertie pitäisi kouluttaa jotenkin eri tavalla kuin nuorempi veljensä Jack. Yksi ensimmäisistä kirjoista, jotka äiti opetti Gertien lukemaan, oli Mary Wollstonecraftin *Original Stories from Real Life*. Lilian Arnold oli vakaumuksellinen naisasianainen, ja Gertie kasvatettiin terävällä älyllä ja vihikoiran vainulla aistimaan piilevät epäoikeudenmukaisuudet. Tämä kaikki toimikin hyvin kotona, missä keskusteluun ja väittelyyn rohkaistiin. Mutta kun äiti päätti lähettää hänet tyttökouluun, Gertie huomasi olevansa usein eri linjoilla kuin ikätoverinsa, jotka järkyttyivät kuullessaan, ettei hän odottanut perhe-elämää ja vaimon rooliin alistumista innolla.

”Miksi minulle sitten on annettu aivot, jollen saa käyttää niitä?” hän valitti usein äidilleen.

”Kärsivällisyyttä, rakkaani. Kaikki eivät näe maailmaa samalla tavalla kuin sinä.”

Mutta Gertie ei ollut kovin kärsivällinen. Hänellä oli aina kiire, hän halusi jo lukea seuraavan kirjan, imeä itseensä uuden idean ja päästää sen jälleen vapaaksi maailmaan kuin perhosen haavista. Hänen äitinsä ehdotti, että hän menisi yliopistoon, mutta Gertiellä ei ollut aikaa. Hän halusi elää, olla mukana maailmanmenossa. Joten hän pyysi isäänsä ottamaan hänet töihin kirjakauppaan, ja juuri siellä tähdet osuivat kohdalleen ja hän tapasi Harryn.

”Gertie, minulla on sinulle uusi koulutettava”, hänen setänsä Thomas sanoi eräänä päivänä. ”Voisitko näyttää hänelle, miten kaikki toimii?” Gertie vilkaisi ylös arkistokorteista, joita oli juuri järjestämässä, ja huomasi katsovansa suoraan sen miehen hämentävän sinisiin silmiin, jonka kanssa menisi naimisiin. ”Harry Bingham, Gertrude Arnold”, Thomas esitteli.

”Gertie vain”, hän sanoi, nousi seisomaan ja ojensi kätensä.

Helakka puna kiipesi Harryn kauluksesta ylöspäin, kun hän tarttui käteen. ”Mukava tutustua”, hän sanoi ja veti kätensä pois heti kun se suinkin oli kohteliasta ja kohensi suuria, pyöreitä silmälasejaan, jotka olivat valuneet nenää alas. Ne tekivät hänestä pöllön näköisen, ja yhdessä pitkän, kömpelön varren kanssa ne saivat Gertien pitämään hänestä vain entistä enemmän. Harry oli oppipoikana ujo, mutta pian Gertielle selvisi, että ujous karisi heti, kun he alkoivat puhua kirjoista. Heitä yhdisti rakkaus Charles Dickensiin ja Emily Brontëen. Ei kestänyt kauaa, ennen kuin yhteiset työpäivät venyivät illoiksi teatterissa ja viikonloppukävelyiksi puistossa. Gertie ajatteli usein, että Harryyn rakastuminen oli ollut juuri niin helppoa kuin lauluissa kerrotaan.

He menivät naimisiin pari vuotta myöhemmin, ja Harryn suoritettua kirjastovirkailijan tutkintonsa he muuttivat asumaan Thamesin eteläpuolelle. Nuori aviopari oli olettanut, että heidän suloinen pikku talonsa kaikuksi pian pikkulasten äänistä, mutta lukuisat sydäntä särkevät pettymykset vuosien mittaan saivat heidät hyväksymään sen tosiasian, että niin ei tulisi koskaan käymään. Stoalaisen hillittynä ihmisenä Gertie jatkoi elämäänsä miten parhaiten taisi, ja huomattessaan Buckinghamin Modistien ikkunassa ”Vuokrataan”-kyltin hänen levoton mielensä näki siinä sekä ratkaisun että jännittävän uuden tulevaisuuden heille molemmille.

”Kirjakauppa?” Harry sanoi, kun Gertie lounastauolla työnsi käsivartensa hänen kyynärkoukkuunsa ja johdatti heidät kävelyille läheiseen ruusutarhaan.

”Miksikäs ei? Me osaisimme homman vaikka silmät sidottuina, ja sitä paitsi, eikö olisikin mukava tehdä töitä paikassa, missä voi puhua rauhassa ääneen ilman että neiti Snipp puuttuu asiaan?”

”No mutta Gertie, ei neiti Snipp nyt niin paha ole.”

”Ei, mutta ei hän myöskään vedä vertoja sinun vaimollesi”, Gertie sanoi, veti miehensä tammen taakse piiloon katseilta ja painoi suudelman tämän huulille.

Harry hymyili ja suuteli vaimoaan vielä uudelleen. ”Missä olisinkaan ilman sinua, Gertie Bingham?”

”Traagisen yksin ja sydän sirpaleina”, Gertie vastasi.

He menivät henkilökohtaisesti tapaamaan Buckinghamin siskoksia, neiti Maudia ja neiti Violetia, jotka olivat yhdessä hoitaneet Buckinghamin Modisteja siitä lähtien, kun heidän isänsä oli kuollut kolmekymmentä vuotta aiemmin. Siskokset olivat kovin ihastuneita edessään seisovaan nuoreenpariin ja kiittelivät Gertien ”vaatimattoman eleganttia” hattuvalintaa.

”Voi Maud, eivätkö he olekin suloinen pariskunta?”

”Kovin suloinen, Vi!”

”Entä minkä alan yritystä olitte ajatelleet?”

”Kirjakauppaa”, Gertie sanoi.

”Ahaa, kirjakauppaa. Kuinka hienoa. Eikö olekin hienoa, Vi?”

”Hienoa”, Violet vahvisti.

Ja hienoa oli paitsi se, että Violet ja Maud suostuivat siirtämään liikkeen vuokrasopimuksen heidän nimiinsä, myös se, että sisaruksista tuli Binghamin kirjakaupan pitkäaikaisia asiakkaita. Gertie iloitsi aina saadessaan lähettää juuri julkaistun rakkausromaanin näille kahdelle eläkeläisrouvalle Suffolkiin. Hän kuvitteli heidät onnellisina mukavassa mökissään, ympärillä puutarha, joka pursusi vannoutuneille romantikoille sopivia laventelia, kukonkannuksia ja muhkeita, tuoksuvia ruusuja.

Sinä päivänä, kun he avasivat ovet uuteen seikkailuunsa, Gertie hengitti syvään uusien kirjojen voimakasta tuoksua, joka

humallutti paremmin kuin ranskalainen samppanja, eikä voinut kuvitella olevansa missään muualla mielummin. Harry tarttui hänen käteensä ja suuteli sitä.

”Tervetuloa Binghamin kirjakauppaan, rakkaani.”

Osa 1

Lontoo, 1938

Luku 1

”Tekomme kulkevat mukanamme matkojen takaa,
ja se, mitä olemme olleet, tekee meistä sen, mitä nyt olemme.”

GEORGE ELIOT: *Middlemarch*

Sinä aamuna Gertie saapui kauppaan varhain. Hän ei enää juurikaan saanut nukuttua aamuvuittä pidempään. Se oli ärsyttävää, mutta sille ei mahtanut mitään. Hemingway, hänen lempeä keltainen labradorinnoutajansa, kulki hänen vierellään kuten tavallisesti. Koirasta oli tullut jonkinasteinen paikallinen kuuluisuus sen liittyttyä henkilökuntaan neljä vuotta aiemmin. Gertie huomasi, että koira onnistui saamaan kaikkein totisimmatkin asiakkaat hymyilemään, ja moni äiti teki ostosreissullaan ylimääräisen mutkan kirjakaupan kautta, jotta heidän innokkaat lapsensa saisivat taputtaa sen karhumaista päätä.

Kovinkaan moni asia ei Beechwoodissa ollut muuttunut sen jälkeen, kun Harry ja Gertie olivat vuosia sitten avanneet Binghamin kirjakaupan ovet. Tweedyn perhe pyöritti edelleen leipomoa, ja lihakauppias, herra Piddock oli jäänyt eläkkeelle vasta vuosia sitten ja luovuttanut moitteettomasti teroitettut veitsensä pojalleen Haroldille, joka paikallisen juorukellon neiti Crow’n mukaan jätti aivan liikaa jäniteitä naudanlapaan. Gertie katseli pääkätkua.

Hänen hartiansa lysähtivät kun katse osui Perkinsin konditorian kyltin hunajanvärisiin kirjaimiin. Harry oli ostanut tunnollisesti viikoittain rouva Perkinsiltä pussillisen kimpaletoffeeta, jonka he sitten jakoivat iltaisin kuunnellessaan radiota.

”Alahan tulla, Hemingway. Hyvä poika”, Gertie sanoi ja laski koiran edeltään kauppaan, kiittolisena jälleen kerran siitä, että tämä vei hänen ajatuksensa muualle.

Auringon varhaiset säteet saivat pölyhiukkaset tanssimaan ja pyörähtelemään kuin tulikärpäset. Gertie pysähtyi hengittämään avaamattomien kirjojen kutkuttavaa lupausta, kuten oli tehnyt joka aamu lähes kolmenkymmenen vuoden ajan. Tämä paikka oli tuonut hänelle niin paljon iloa ja niin pitkään. Hän ja Harry olivat rakentaneet yhdessä jotain ihanaa, oman maailman, täynnä ajatuksia ja tarinoita. Jossain vaiheessa elämäänsä hän oli ajatellut muuttavansa maailmaa jollain näkyvällä, julkisella tavalla, mutta käsitti pian, että saattoi tehdä saman kirjoilla. Kirjoissa oli voimaa. Ne muovasivat ajatuksia ja tekivät historiaa.

Nyt tuo ilo oli kuitenkin katoamassa. Gertie katsoi kaupan takaseinän oviaukkoon ja kuvitteli Harryn seisomassa siellä syli täynnä kirjoja, hymyilemässä hänelle. Hän kumartui vaistomaisesti silittämään Hemingwayn samettista korvaa, kun muisto nipisti sydäntä. Koira katsoi häntä surullisin silmin.

Sama sairaus, joka oli säästänyt Harryn sodalta, oli aiheuttanut hänen kuolemansa kaksi vuotta aiemmin. Gertie oli pitänyt itseään onnekkana, kun Harry sai vapautuksen lääketieteellisistä syistä, vaikka neiti Crow hyödynsikin joka tilaisuuden haukuakseen Harryä pinnariksi kaikille, jotka vain kuuntelivat. Jos kommentit loukkasivat Harrya, hän ei ainakaan näyttänyt sitä. Hän palveli vapaaehtoisena ilmalavojana tekemättä siitä numeroa, mikä sai Gertien hehkumaan ylpeydestä. Mutta elämällä on tapana tasata tilit jossain vaiheessa, ja hengitystiesairaus, josta Harry oli kärsinyt lapsesta asti, johti siihen, ettei hänen kehonsa pystynyt taistelemaan